

**Rapport Arkeologisk förundersökning
(schaktkontroll)**

**KV. KAMMAKAREN 5
Sigtuna, Uppland
2011**

Sofia Prata



Sigtuna Museers Uppdrags Verksamhet

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
S-193 30 Sigtuna

Tfn: 08/591 266 54

Fax: 08/597 838 83



Bild 1. Fotografi från arbetet med dräneringsschakt samt schaktning för uteplats i kv. Kammakaren 5. Bilden tagen från sydost. Foto: Sofia Prata



Bild 2. Fotografi av schaktad yta för uteplats i kv. Kammakaren 5. Dräneringsschakt synligt till vänster i bild. Bilden tagen från nordväst. Foto: Sofia Prata

Inledning

I samband med schaktning för tillbyggnad av uteplats som medförde behov av dränering kring fastigheten inom Kammakaren 5, utförde Sigtuna Museers Uppdrags Verksamhet en arkeologisk förundersökning i form av en schaktkontroll.

Syftet med förundersökningen var att se till att inga kulturlager förstördes vid schaktningsarbetet samt att dokumentera orörda kulturlager, om sådana påträffades.

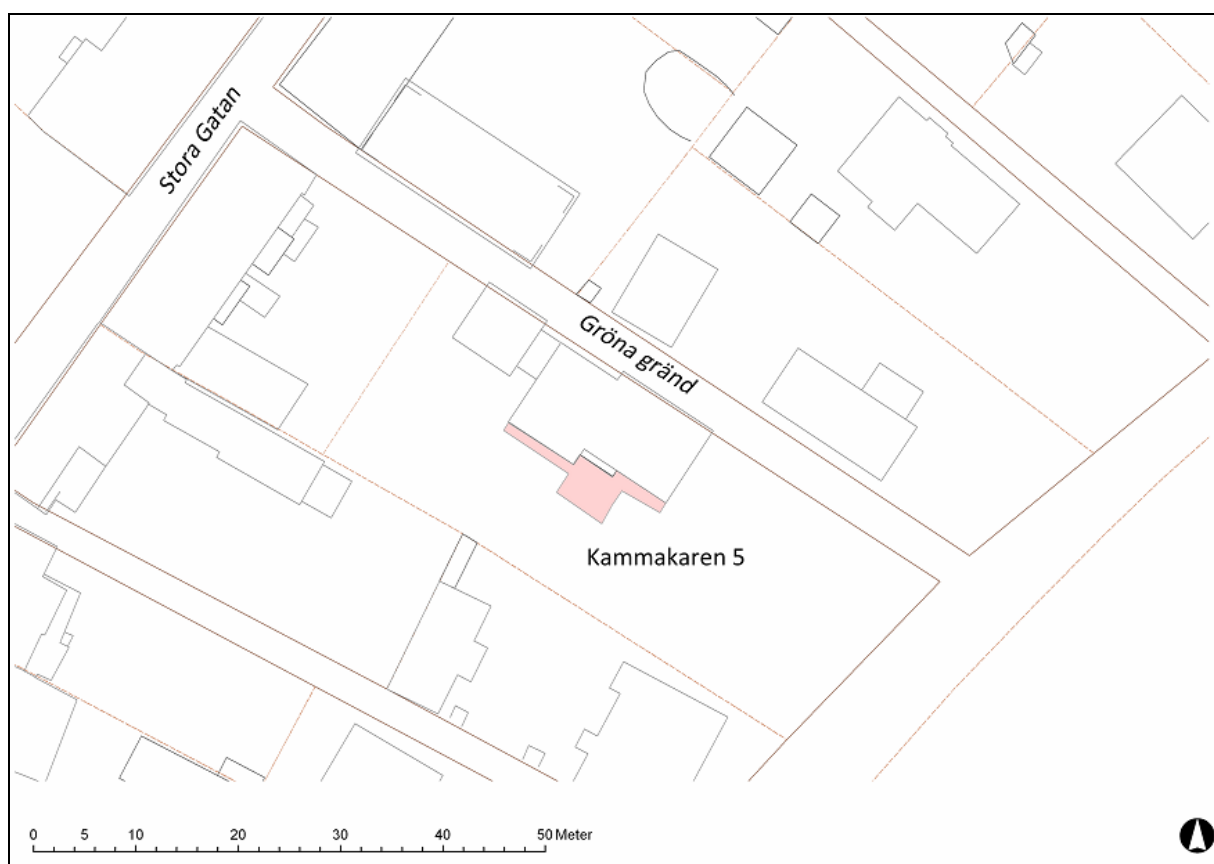
Historik

Inom fastigheten uppfördes 1955 det nuvarande boningshuset (*Bevarande- och förnyelseplan för Sigtuna stad*. 1986 s.105). Vid en schaktövervakning inför husbygget 1955 har två schakt kontrollerats (figur 2). Utifrån det nordliga schaktets profilritning kan man utläsa att delar av kulturlagret förefaller vara intakt med ett eventuellt brandlager samt ett möjligt lergolv. Ingen tolkning av lagrens beskaffenhet har dock gjorts i rapporten. För det södra schaktet har en notering gjorts om att det består av sentida fyllning med mycket sten. (ur: Stadsarkeologiskt Register 114, C-F. Mannerstråle, 1955). Vid en schaktövervakning i samband med husbygget 1955 noterades att egentliga kulturlager saknades. Där noterades också att "...det för svarta jordsområdet i Sigtuna karaktäristiska halmgjyttjelagret..." saknas. Istället fanns direkt på den sterila leran ett 0,2 m tjockt sandlager och ovan på detta låg utfyllnadsmassor bestående av sten och jord. När denna utfyllnad skett kunde inte fastställas. (ur: Stadsarkeologiskt Register 29, M. Biörnstad, 1955).

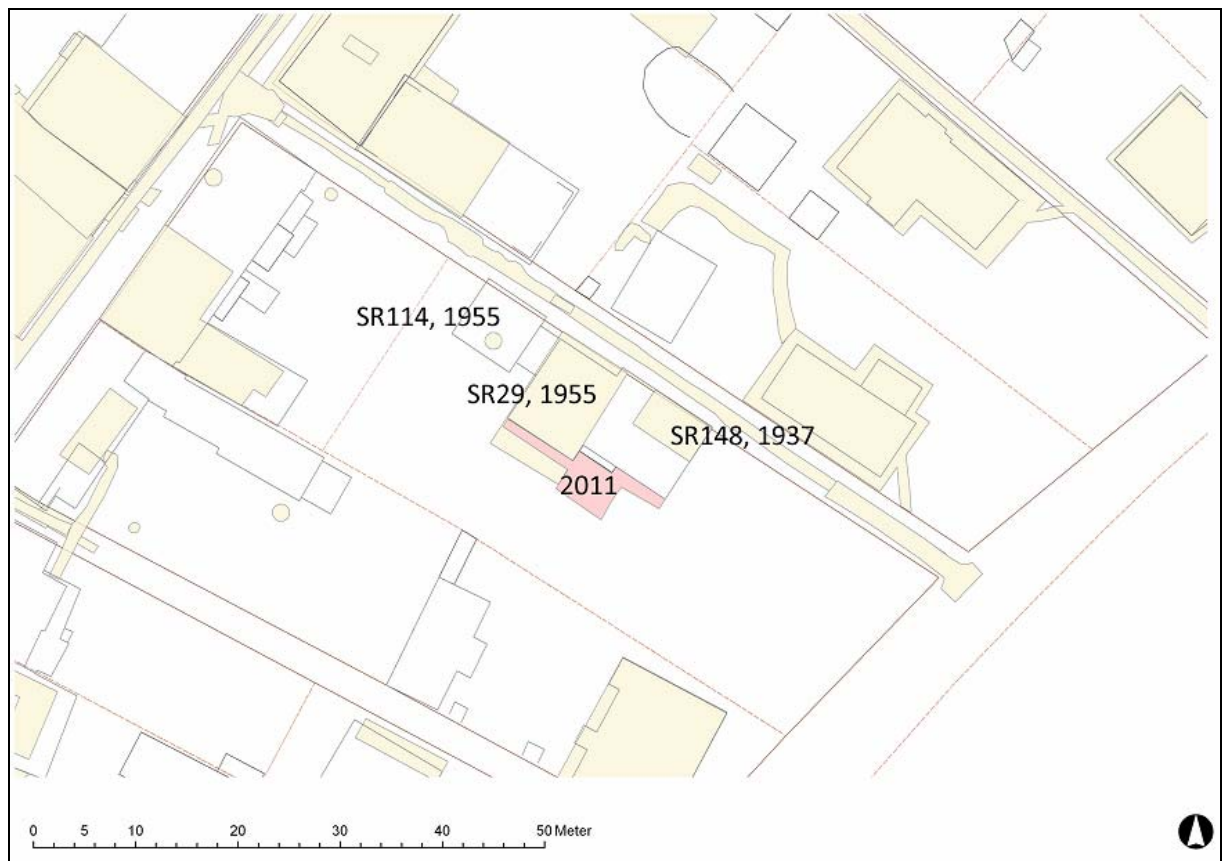
Resultat

Dräneringsschaktet följde hela den västra husväggen som gick i NV-SÖ riktning. Schaktet var mellan 0,9-1,5 meter brett och drygt 2,6 meter djupt (figur 1). Ingreppet begränsades i stort till befintligt dräneringsschakt, som anlades då huset byggdes 1955. Botten på det äldre dräneringsschaktet utgjordes av glaciallerans början, som låg på 2,5 meters djup. Entreprenören gick dock ned ytterligare ca 0,12 meter av tekniska skäl. Eftersom glacialleran tog vid på detta djup berördes inga orörda kulturlager av denna utvidgning. I schaktväggarna var omrörda medeltida kulturlager synliga. Dessa innehöll bland annat väl bevarat organiskt material, som trä och ben. Inga fynd tillvaratogs.

Den schaktning som gjordes inför utbyggnaden av uteplatsen innebar att ett ca 1,5 x 2,5 meter stort och mellan 0,35-0,4 meter djupt schakt togs upp. Detta schakt låg i direkt anslutning till dräneringsschaktets mittersta del. Området utgjordes av en platåliknande yta som i SÖ, dvs. den sida som vätte mot vattnet, avslutades med en kraftig slänt. Vid schaktningen framkom omrörda medeltida kulturlager direkt under det knappt 0,1 meter tjocka matjordslagret. Platån var inte naturlig och dess utseende visar att den sannolikt är uppbyggd. Innehållet bestod av påförda, omrörda kulturlager, möjligen de lager som grävdes bort när huset byggdes. Även i detta schakt var bevaringsförhållandena goda, i synnerhet gällande ben. Enstaka fynd har tillvaratagits för att belysa det omrörda kulturlagrets sammansättning. Totalt sex fyndnummer registrerades. Bland annat påträffades keramik (A-gods respektive äldre rödgods), en nålbindningsnål, se bild 3, samt ett runben, se bild 4. För analys av runbenet se bilaga. Runbenet kan dateras till 1100-talet eller senare. För övriga fynd se fyndlista. Schaktets förhållandevis ringa omfattning och det faktum att kulturlagren var omrörda innebar dock att inga specifika slutsatser om lämningarnas ursprungsområde och ålder kunde dras.



Figur 1
Schaktplan över kv. Kammakaren



Figur 2
Schaktplan över kv. Kammakaren med äldre undersökningar markerade med SR-nummer och årtal.



Bild 3. Scannad bild av nålbindningsnål. Foto: Jacques Vincent



Bild 4. Fotografi av runben SI 115, fyndnr. 6. Foto: Jacques Vincent

Fyndlista

Fnr	Material	Sakord	Godstyp	Del	Antal	Vikt (g)	Anmärkning
1	Keramik	Kärl	BIIä	Buk	1	9	Ornerad, gulgrön glasyr
2	Keramik	Kärl	A	Buk	1	7	
3	Sten	Bryne			1	60	Rektangulärt skifferbryne
4	Ben	Islägg		Hel	1	175	Mellanfotsben från häst
5	Ben	Nålbindningsnål		Hel	1	9	Ornerad med linjer
6	Ben	Runben			1	24	SI 115

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: **431-2011-1253**
Uppdragsgivare: **Maria Wallander & Johnny Claus**
Kvarter/område: **Kammakaren 5**
Fornlämning: **RAÄ 195**
Socken: **Sigtuna**
Landskap: **Uppland**
Ek kartblad: **118 21 Sigtuna**
Typ av undersökning: **Arkeologisk förundersökning/schaktkontroll**
Fältarbetstid: **2011-04-12**
Fältarbetspersonal: **Sofia Prata**
Rapportarbete: **Sofia Prata**

Dokumentationsmaterial: 5 digitala bilder



Bilaga

Analys av: H. Gustavson den 16 december 2011. 12:30.

Sl 115. Revben med runor och majuskler. Kv. Kammakaren 5, Sigtuna.

Ett revben med runor och latinska storbokstäver påträffades den 13 april 2011 av arkeologen Sofia Prata som lösfynd i ett omrört lager vid en arkeologisk undersökning i kv. Kammakaren 5 i Sigtuna. Revbenet kan förmodligen dateras till 1100-talet eller senare enligt Anders Wikström. Det finns nu i Sigtuna museum. Bland övriga fynd märktes en ornerad bennål. Benets längd 136 mm, bredd 24 mm och tjocklek 10 mm. Runhöjd 11 mm (runan l). Inskrifterna står centralt på benet.

Inskrift: A-nas + eller AIMN

Inskrift B: lpu

5

Foto J. Vincent 2011. Sigtuna museum. Renritning H. Gustavson.

Bokstavsstaplarna (grundstrecken) i storbokstaven A har serifer vid baslinjen och ett nedåtvinklat hårstreck samt ett vågrätt takstreck. Strax till vänster om det högra grundstrecket går en lodrät linje från mitten av takstrecket och når nästan ner till baslinjen. Den bedöms vara en felristning. Drygt 1 mm till höger om grundstrecket finns en ytlig och tunn vertikal linje som i toppen är något bågformad. Något ovanför linjens mitt går en likaledes ytlig och tunn linje åt höger och böjer åt vänster i riktning in mot den vertikala linjens topp. Den vertikala linjen och bågen bedöms inte höra till inskriften. Tecken 2 består av ett lodrätt streck som har serifer. På mitten av strecket är ett kort vågrätt streck skuret. Tecken 3 består av en lodrät stav, från vars mitt ett kort streck går snett nedåt höger. Den lodräta staven har serifer som är otydliga på grunda av benytans längsgående struktur. Tecken 4 består av en lodrät stav med en kort stav snett nedåt vänster från mitten. Den lodräta staven har en snedställd serif nedtill och en otydlig serif upptill. De sneda stavarna möts inte. Tecken 5 består av tre led. Mellan det första och det tredje lodräta ledet går ett snett streck från det första ledets bas snett upp till det tredje ledets topp. De lodräta leden har serifer upptill och nertill. Tecknet kan läsas som ett spegelvänt N eller en oformlig s-runa. Avståndet mellan tecken 4 och 5 är 6 mm, mellan de övriga tecknen 4 mm. Att en k-runa rispats in sekundärt mellan bokstaven A och tecknet 2 samt en i-runa innanför det högra grundstrecket i A är inte troligt. Till höger om tecken 5 är ett 11x11 mm stort korsat kors inskuret.

19 mm till vänster om bokstaven A finns en upp och nervänd runföljd lpu inskuren med läsriktning åt höger. Runföljden är skuren med bredare och djupare streck än inskriften till höger. Runföljden följs av tre eller fyra tunna bågar, som svänger åt höger. Den övre avslutas i en skada (urgröpning). På baksidan av benet har det inte funnits någon ristning.

Medan runorna lpu är otvetydiga är det mindre säkert hur den andra inskriften skall läsas. Tecknet 2 kan förstås som en stungen i-runa men också som en storbokstav I. En sådan kan i gravhällsinskrifter prydas med ett tvärstreck. De därpå följande strecken kan förstås som en runföljd na eller en storbokstav M med ett lågt placerat vinklat hårstreck. Mot det senare talar hårstreckets låga placering och att det består av två separata delar, men en liknande M-form förekommer på den norska guldringen N 635 med punsade runor och majuskler från Bergen. För att det kan röra sig om en bokstavsinskrift AIMN talar det konsekventa bruket av serifer. Sådana förekommer i enstaka fall även i runinskrifter, men då i inskrifter på gravhällar, men mig veterligen inte på lösföremål.